

byl referát G. Fehringa o středověké archeologii a přírodních vědách, v němž se zabýval leteckou fotografií, geofyzikální i chemickou prospekci, datovacími metodami (termoluminiscence, C 14, archeomagnetismus, dendrochronologie), proměnami klimatu, demografií a dalšími metodami. Výsledky pylových analýz na různých lokalitách prezentoval F. Kral. Na slibně se rozvíjející výzkum pozůstatků těžby a zpracování rud poukázal ve svém příspěvku C. Eibner. V závěrečné diskusi byly řešeny otázky související s poměrem mezi systematickými a záchrannými výzkumy, otázky vzdělávání odborníků atd. Účastníci si se zasvěceným výkladem prohlédli výzkum zaniklé vsi Hard, který již po deset let vede F. Felgenhauer.

Dík pořadatelům, kterými byli Rakouská společnost pro středověkou archeologii a město Thaya, proběhlo celé sympozium velmi dobře a k všeobecné spokojenosti. Lze si jen přát, aby podobná sympozia věnující se problematice archeologie středověku na středoevropské úrovni se konala v určitých pravidelných intervalech.

JOSEF UNGER

7. kolokvium »Mediævalla Archaeologica Bohemica«

Dne 2. června 1987 se v knihovně Archeologického ústavu ČSAV v Praze konalo již 7. kolokvium MARB věnované problematice vzniku polských měst a jejich rozvoji až do období vrcholného středověku, na němž přednesli své poznatky významní polští specialisté na tuto problematiku z IHKM PAN ve Wroclawi prof. dr. habil. L. Leciejewicz a dr. Mlynarska-Kaletynowa. V prvním příspěvku naznačil L. Leciejewicz problematiku vzniku polských měst a metod jejich výzkumu, a to z aspektů společensko-politických, hospodářských, kulturních a zvláštní zřetel věnoval městu v rámci časné feudální struktury a počátku procesu feudalizace.

V další části promluvila M. Mlynarska-Kaletynowa na téma „Město a kníže a rané lokace významných polských měst v 1. polovině 13. století“. Probrala roli piastovského panství v počátcích polských měst i význam přemyslovského zásahu (Krakov, Opole, Vratislav), rozvoj centra, jako bylo Hnězdno, Poznaň atd., všimla si i odhadovaných počtů obyvatel těchto nejstarších center i jejich dalšího demografického vývoje. Rozdíly jsou postřizitelné zejména mezi raně městskými útvary ve vnitrozemí a na baltském pobřeží, kde starší horizont byl vázán na dálkový obchod, což vytvářelo i zvláštní strukturu obyvatel. V době kolem poloviny 12. století pak zde dochází ke změnám struktury osídlení (např. Štětín] a jsou navazovány vztahy s místním trhem. Důležitou otázkou představuje problém původního celku a nově lokovaných jednotek v rámci městských aglomerací rozvíjejících se od časné feudální období.

Značnou pozornost věnovala přednášející problematice konce 12. a 13. století, tedy době, kdy dochází k dotváření městského organismu zejména na právním základě i k lokaci nových měst, roli panovníka v tomto procesu, hospodářskému zázemí center i hlavním trasám evropského dálkového obchodu (na západovýchodní a severojižní pomořské magistrále ležely Vratislav, Hnězdno, Poznaň a Krakov a nacházela se na nich i další centra). Ve vznikajících městských útvarech existovaly již i kolonie cizích osadníků (Valoni, Němci, Židé) a například v Hnězdně jsou doloženi židovští mincmistři a ve Vratislavi již ve 12. století židovská diaspora, podílející se podobně jako kolonie v dalších městech na obchodních a peněžních operacích. Ve vznikajících měst-

ských aglomeracích dochází také k zakládání prvních konventů mendikantských řádů a špitálů. Proces urbanizace však neprobíhal přímočaře a závisel na mnoha faktorech. Například v případě Poznaně došlo k přenesení města a jeho nové lokaci poblíž původně vyvinuté aglomerace na Ostrowie Tumskim, podobně jako můžeme tento proces sledovat i u některých našich měst.

Speciálně se v závěru přednášky M. Mlynárska soustředila na Vratislav, již věnovala ve svém předchozím bádání značnou pozornost. Náznaky pojmání Vratislavi jako města zachycujeme v písemných pramenech již na přelomu 12. a 13. století, rozhodující byly asi změny a lokace celého městského organismu ve třicátých letech 13. století, zatímco lokace z roku 1261 představovala patrně pouze právní akt, stvrzující dosažený stupeň urbanizace. K dalšímu rozšíření Vratislavi dochází pak ještě v devadesátých letech 13. století. Obě přednášky, zejména pak druhá z nich, podaly dobrý přehled celé problematiky výzkumu a geneze polských měst, těžící z množství poznatků získaných polskými historiky a archeology, a představovaly inspiraci i srovnávací materiál pro výzkum této problematiky u nás.

ZDENEK MĚRINSKÝ

The Archaeometallurgy of Iron: Results Achieved 1967-1987

Pod tímto názvem se uskutečnilo ve dnech 5.—9. října 1987 v Domě československých vědeckých pracovníků v Liblicích u Mělníka mezinárodní symposium uspořádané Archeologickým ústavem ČSAV v Praze a Comité pour la sidérurgie ancienne UISPP, organizací vzniklou v roce 1967 usnesením VII. kongresu UISPP (Mezinárodní unie věd prehistorických a protohistorických), konaného předchozího roku 1966 v Praze, která se též stala sídlem sekretariátu komise. Jak vyplývá z názvu, předmětem zasedání bylo určité zhodnocení výsledků dosažených během dvaceti let existence komise a intenzivního bádání o železářství i kovářství prehistorického, protohistorického až středověkého období. Zprávu o dvacetileté činnosti organizace přednesl R. Pleiner a pak následoval referát V. Pigotta o otázce počátků hutnictví železa. Velký blok přednášek se týkal technologie výroby, metalografických analýz a studia procesu hutnění i dalšího zpracování železa včetně experimentálních ověřovacích metod (D. Horstmann, E. Tholander, H. Straube, P. Benoit et al., L. Mihok, P. Andrieux, M. Mangin, C. Forrieres et al., atd.).

Rada badatelů informovala účastníky zasedání o výzkumech v jejich domovských zemích. Například R. Pleiner hovořil o třiceti letech výzkumů výroby a zpracování železa ve středověku na území Československa, G. Šperl o středověké výrobě železa v Rakousku, J. Gomori v Maďarsku, K. Bielenin sdělil poznatky o raněstředověkých hutnických centrech v Polsku, O. Voss seznámil přítomné se železářskými pecemi v Dánsku, G. Magnusson s prehistorickou a středověkou výrobou železa ve Švédsku a poslední práce o počátcích železářství na britských ostrovech shrnul H. F. Cleere. Další badatelé referovali o metalografických analýzách a studiu technologie staré kovářské produkce. Touto problematikou se zabýval P. Fluzin, technologii mečů ze svářkové ocele popsal R. Thomsen, metalografické analýzy prehistorických a středověkých železných nástrojů z území Polska prezentoval J. Piaskowski a metalografický výzkum středověkého brnění vyhodnotil A. R. Williams. Příspěvek E. Noseka byl věnován metalografickému studiu známého krakovského depotu předmincovních platidel v podobě tzv. sekerovitých hřiven. F. Bertin et al. informoval

o metalografických výzkumech středověkých koňských postrojů, I. Guillot se zabýval výrobou hornických železek ze 16. století a Z. Rasi technologií výroby rané novověké české litiny. L. S. Rozanova-Chomutova shrnula výsledky studia kovářství staré Rusi za poslední dvacetiletí, A. Anteins se soustředil na výsledky metalografické analýzy mečů a hrotů kopí z damascénské oceli v Pobaltí a B. Scott referoval o metodách konzervace nejstarších železných předmětů.

Součástí sympózia byla i exkurze do Blanska, kde účastníci vyslechli sdělení V. Souchopové a J. Čumy o experimentálních tavných v rámci spolupráce Okresního vlastivědného muzea v Blansku s ČKD Blansko, příspěvek V. Haška a Z. Měřinského o geofyzikální prospekci železářských objektů na Blanensku a výklad V. Souchopové o výsledcích nových výzkumů železářských dílen na západní Moravě a hlavně v oblasti Blanenska. Dále zhlédli expozici OVM Blansko, věnovanou počátkům železářství v Československu a zejména práci hutí slovanského období, i výstavu blanenské litiny. Vzorně organizované zasedání jistě přispělo ke shrnutí dosažených výsledků dvacetileté činnosti Comité pour la sidérurgie ancienne UISPP, další organizaci bádání, vzájemné informovanosti jednotlivých badatelů a umožnilo navázat i další pracovní kontakty mezi specialisty z celého světa.

ZDENĚK MEŘÍNSKÝ

4. ročník setkání moravských archeologů v Brně

Dne 14. 12. 1987 se konal v Brně 4. ročník pracovních setkání moravských archeologů, který uspořádalo vedení Archeologického ústavu ČSAV v Brně ve spolupráci se ZO SSM této instituce. Hlavním tématem byly výsledky výzkumné sezóny v r. 1987.

Všechny účastníky přivítal v zastoupení ředitele Archeologického ústavu akademika J. Poulíka dr. J. Ondráček, CSc. Úvodní referát přednesl V. Dohnal z Krajského vlastivědného muzea v Olomouci. Seznámil přítomné s jedenáctou etapou výzkumu olomouckého dómského návrší, která řešila otázku opevnění v prostoru před kaplí sv. Anny. J. Bláha z Okresního střediska státní památkové péče a ochrany přírody navázal na olomouckou problematiku informací o nových výsledcích předstihového výzkumu předvelkomoravského osídlení na předměstském sídlišti Povel, kde bylo ve dvou slovanských osadách nalezeno množství luxusních předmětů, jako části pásových garnitur, zlatá tordovaná záušnice a dva páry ostruh s háčky. Vyškovský archeolog O. Šedo pohovořil o výsledcích záchranných výzkumů v Letonicích (slovanské pohřebiště) a Drnovicích (sídlištní objekty a mohyla z pozdní doby římské). Předmětem referátu A. Chybové z muzea v Kroměříži byly záchranné akce v tomto regionu; referentka se zaměřila zejména na informaci o středohradištním mohylníku u Litenčic a průzkumu historického jádra Kroměříže. Muzeum v Prostějově zastupovala A. Prudká, která seznámila posluchače s postupem terénních prací na mohylníku z doby eneolitu v Alojzově a připojila poznámku o záchranných výzkumech kultury popelnicových polí v Rešově a Určících. Z. Měchurová z Moravského muzea v Brně podala zprávu o programu systematických výzkumů historicko-archeologického oddělení v r. 1987 a podrobněji se věnovala rozboru kolekce drobné středověké plastiky v souvislosti s postupným zpracováváním archeologického materiálu ze zaniklé osady Konůvky. L. Belcredi z Okresního muzea Brno-venkov navázal stručnou informaci o další etapě systematického výzkumu